

Tehnike ublažavanja kreditnog rizika

OBEZBJEĐENJE PLASMANA BANKE

Instrumenti obezbjeđenja se koriste u cilju obezbjeđenja potraživanja Banke od rizika koji je bio poznat momentom odobravanja zahtjeva i rizika koji mogu nastupiti u vrijeme otplate kreditnih sredstava.

Isto tako uzimanje instrumenata obezbjeđenja može biti uslovljeno rokom na koji se odobrava plasman i visinom izloženosti Banke prema klijentu te svrhom finansiranja, iako nije uočen značajniji rizik plasmana.

Instrumenti obezbjeđenja (kolaterali)

Za uredno izvršavanje novčanih obaveza koje će nastati korišćenjem kredita, korisnik kredita je dužan dati Banci jedan ili više instrumenata obezbjeđenja.

Sve vrste instrumenata obezbjeđenja koriste se u međusobnoj kombinaciji jedni sa drugima, a što zavisi od visine i vrste kreditnog zaduženja.

Pri svakom odobravanju kredita ili nekog drugog plasmana treba ocjenjivati koje je obezbjeđenje najpovoljnije za Banku. Istovremeno treba kombinovati dva ili više instrumenta obezbjeđenja kako bi se potraživanja Banke u cijelosti obezbijedila kvalitetnim instrumentom obezbjeđenja naplate potraživanja.

Svrha uzimanja instrumenata obezbjeđenja naplate budućih potraživanja je da se Banka realizacijom primljenih instrumenata naplati u slučaju kada dužnik ne vraća kredit u predviđenim, odnosno ugovorenim rokovima.

Banka će prilikom uzimanja instrumenata obezbjeđenja naplate potraživanja uvijek voditi brigu o instrumentima obezbjeđenja naplate potraživanja i sa aspekta njihove likvidnosti, odnosno sa aspekta brzine realizacije naplate u slučaju da se instrumenti naplate moraju koristiti.

Vrijednost kolaterala, predstavlja procijenjeni novčani iznos koji banka može ostvariti unovčavanjem ili realizacijom kolaterala na drugi način, koju utvrđuje ovlašćeni procjenjivač Banke ili procjenjivač sa licencom.

Prilikom konstituisanja hipoteke nad nepokretnostima potrebnio je dostaviti zvaničnu procjenu vrijednosti osim u slučaju da ovlašćena lica za odobravanje plasmana odluče drugačije.

Banka će neprestano razvijati i unapređivati instrumente obezbjeđenja naplate potraživanja u skladu sa zakonskim mogućnostima koje se pojave.

VRSTE I TEHNIKE UBLAŽAVANJA KREDITNOG RIZIKA

Menadžer za upravljanje rizicima ima obavezu da jednom mjesečno procjenjuje rizičnost svih plasmana i da na osnovu toga predlaže izmjene postojeće klasifikacije plasmana koje treba da budu usklađene sa propisima Centralne Banke Crne Gore, a koje se vrše za svaki plasman pojedinačno.

U cilju ublažavanja kreditnog rizika Banka sprovodi mjere ublažavanja kreditnog rizika.

Mjere za ublažavanje kreditnog rizika se odnose na aktivnosti i postupke koje Banka preduzima u cilju obezbjeđenja nadzora i kontrole preuzetih kreditnih rizika, odnosno sprečavanja nastanka štetnih posledica za Banku (gubitaka iz kreditnih plasmana) ukoliko bi došlo do pogoršanja finansijskog stanja dužnika, korisnika kredita Banke.

Dodatne mjere ublažavanja kreditnog rizika vezane su za politiku obezbjeđenja potraživanja Banke po odobrenim kreditima u skladu sa Kreditnom politikom Banke. Instrumenti obezbjeđenja potraživanja definisani su Pregledom kategorija obezbjeđenja – katalogom kolaterala.

U cilju ublažavanja rizika naplate potraživanja, od potencijalnog klijenta Banka može tražiti jedan ili više instrumenata, kao i pismena ovlašćenja ili izjave koje omogućavaju njihovo nesmetano korišćenje. Kod svakog odobravanja kredita procjenjuje se koje je obezbjeđenje najkvalitetnije i istovremeno kombinuju instrumenti obezbjeđenja kako bi se potraživanja adekvatno pokrila kvalitetnim instrumentom, s tim što procjenu vrše ovlašćeni procjenjivači Banke.

Svrha pribavljanja instrumenata obezbjeđenja naplate potraživanja je da se Banka realizacijom pribavljenih instrumenata naplati u slučaju da dužnik izgubi kreditnu sposobnost i u slučaju da banka ne može primjeniti nijednu od navedenih mjera za sanaciju klijenta. U skladu sa tim, prioritet u obezbjeđivanju plasmana će imati instrumenti obezbjeđenja koji su Odlukom o minimalnim standardima upravljanja kreditnim rizikom definisani kao prvoklasni I adekvatni kolateral.

Banka će, u narednom periodu, u svim slučajevima gdje ocjeni da je to neophodno tražiti od klijenta životno osiguranje ili pak osiguranje nepokretnosti ili pokretnosti koje služe kao obezbjeđenje naplate kreditnog potraživanja.

Banka će, u svrhu ublažavanja kreditnog rizika, koristiti sljedeće vrste kreditne zaštite:
materijalnu kreditnu zaštitu; i
nematerijalnu kreditnu zaštitu.

U svrhu ublažavanja kreditnog rizika po osnovu jedne izloženosti, Banka može koristiti više oblika materijalne i/ili nematerijalne kreditne zaštite.

MATERIJALNA KREDITNA ZAŠTITA

Materijalna kreditna zaštita predstavlja tehniku ublažavanja kreditnog rizika prema kojoj smanjenje kreditnog rizika po izloženost banke proizilazi iz njenog prava da u slučaju neispunjavanja obaveza ili nastanka drugog ugovorenog kreditnog događaja koji se odnosi na drugu ugovornu stranu: unovči ili ostvari prenos, prisvajanje ili zadržavanje određene imovine ili novčanog iznosa, ili smanji iznos izloženosti na razliku između iznosa izloženosti i iznosa potraživanja banke po osnovu kreditne zaštite.

Oblici materijalne kreditne zaštite mogu biti:
finansijski kolateral;
bilansno netiranje;
master sporazumi o netiranju;
ostala materijalna kreditna zaštita, u vidu:
gotovine deponovane kod trećeg lica,
polisa životnog osiguranja,
instrumenata koji će na zahtjev biti otkupljeni.

Finansijskim kolateralom u ovom smislu se smatraju: gotovina ili drugi instrumenti koji se mogu smatrati gotovinom, zlato, akcije ili konvertibilne obveznice uključene u glavni berzanski indeks, hartije od

vrijednosti kupljene, pozajmljene ili primljene na osnovu repo transakcija ili transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti.

Banka u svrhu ublažavanja kreditnog rizika može koristiti bilansno netiranje međusobnih novčanih potraživanja i obaveza sa drugom ugovornom stranom. Novčanim potraživanjima i obavezama u ovom smislu smatraju se isključivo krediti i depoziti kod Banke. Članom 83 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka se propisuju minimalni zahtjevi za korišćenje bilansnog netiranja.

Master sporazumi o netiranju obuhvataju repo transakcije, transakcije davanja ili uzimanja u zajam hartija od vrijednosti ili robe i/ili ostale transakcije na tržištu kapitala. Članom 85 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka propisani su minimalni zahtjevi za korišćenje master sporazuma.

Takođe, Banka u cilju ublažavanja kreditnog rizika može koristiti gotovinske depozite ili instrumente koji se mogu smatrati gotovinom, deponovane kod trećeg lica (koje nije jedno od ugovornih strana) i date kao jemstvo Banci. U istu svrhu, Banka može koristiti i polise životnog osiguranja založene u njenu korist, kao i instrumente banaka koji će na zahtjev biti otkupljeni. Članom 87 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka propisuju se uslovi za korišćenje ovih oblika materijalne kreditne zaštite.

NEMATERIJALNA KREDITNA ZAŠTITA

Nematerijalna kreditna zaštita predstavlja tehniku ublažavanja kreditnog rizika prema kojoj smanjenje kreditnog rizika po izloženosti proizilazi iz obaveze treće strane da banci isplati određeni iznos u slučaju neispunjavanja obaveze od strane dužnika ili nastanka nekog drugog ugovorenog kreditnog događaja.

Da bi nematerijalna kreditna zaštita bila priznata, potrebno je da je strana koja pruža zaštitu dovoljno pouzdana, a ugovor o zaštiti zakonski sprovodiv u svim pravnim sistemima u kojima Banka posluje i pruža odgovarajuću sigurnost u pogledu nivoa postignute kreditne zaštite.

Nematerijalna kreditna zaštita se može javiti u obliku garancija i kontragarancija.

Kao pružaoci nematerijalne kreditne zaštite priznaju se sledeći subjekti:

- centralne vlade i centralne banke;
- jedinice regionalne i lokalne samouprave;
- multilateralne razvojne banke;
- međunarodne organizacije čijim izloženostima se, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, dodjeljuje ponder rizika 0%;
- javna državna tijela;
- institucije;
- pravna lica koja kontroliše Centralna banka;
- ostala privredna društva, uključujući i nadređena i podređena društva Banke pod uslovom da imaju kreditni rejting eksterne institucije koji odgovara najmanje drugom stepenu kreditnog kvaliteta.

Pored navedenih pružalaca nematerijalne kreditne zaštite, prihvatljivim pružaocima iste priznaju se i druge finansijske institucije ukoliko su ispunjeni sledeći uslovi:

- institucija ima dozvolu ili odobrenje za rad koju je izdalo nadležno tijelo odgovorno za izdavanje odobrenja za rad i nadzor nad kreditnim institucijama;
- nadzor nad radom institucije vrši nadležno tijelo koje je odgovorno za nadzor kreditnih institucija; i
- institucija podliježe prudencionim zahtjevima i ekvivalentnim zahtjevima koji se primjenjuju na kreditne institucije.

Članovima 93 i 95 Odluke o adekvatnosti kapitala banaka definisani su minimalni i dopunski zahtjevi za priznavanje kreditne zaštite koja proizilazi iz garancija, dok su članom 94 definisani uslovi za priznavanje kontragarancija.

PRAVOVREMENA REALIZACIJA KOLATERALA I KONTROLA SVIH RIZIKA KOJI PROIZILAZE IZ KORIŠĆENJA KOLATERALA

Procjena kvaliteta kolaterala vrši se na osnovu njegove neto vrijednosti, tržišnih i drugih uslova za realizaciju tog kolaterala, uzimajući naročito u obzir rokove u kojima se kolateral može realizovati.

Neto vrijednost kolaterala, u smislu ove odluke, predstavlja procjenjeni novčani iznos koji Banka može ostvariti unovčavanjem ili realizacijom kolaterala na drugi način, umanjen za sve troškove koji se odnose na realizaciju kolaterala.

Banka je prilikom odobravanja kredita za čije se obezbjeđenje uzima hipoteka/fiducija/ručna zaloga, dužna da:

- procijeni neto vrijednosti kolaterala primjenom standarda koji važe za procjenu odgovarajućeg kolaterala, uključujući i procjenu uticaja tržišnih i drugih uslova na visinu novčanog iznosa koji Banka može ostvariti realizacijom kolaterala;
- procjenu roka za realizaciju kolaterala zasniva na procjeni vremena neophodnog za sprovođenje sudskog ili drugog postupka za realizaciju kolaterala.

Do aktiviranja i unovčavanja kolaterala dolazi kada kredit postane problematičan. Kredit postaje problematičan ako:

- korisnik kredita nije u stanju uredno izmirivati dospjele obaveze,
- je došlo do pogoršanja poslovanja korisnika kredita.

Aktiviranje fiducije / hipoteke / zaloge sprovodi Služba za pravne poslove u skladu sa pozitivnim propisima i ugovorom u kome su navedeni instrumenti obezbijedjenja uredne otplate kredita.

Sektor za komercijalno bankarstvo Službi za pravne poslove dostavlja u dovoljnom broju primjeraka, sledeće:

- ovjeren izvod iz poslovnih knjiga,
- kamatni list,
- izvještaj da dospelje potraživanje nije izmireno podnošenjem naloga ili mjenice za naplatu,
- kopiju dosijea klijenta.

Služba za pravne poslove je dužna u roku od 3, a najduže 5 dana od dana prijema kompletne dokumentacije, podnijeti nadležnoj područnoj jedinici Uprave za nekretnine Crne Gore:

a) zahtjev za definitivni upis prava svojine, kod aktiviranja Ugovora o fiducijarnom prenosu prava svojine. Podnosi se po zakonom propisanom postupku.

Nakon pravosnažnosti rješenja o definitivnom upisu, u zakonskim rokovima (po isteku 8 dana od upozorenja učinjenog dužniku i trećem licu / ako nijesu isto lice) vrši se oglašavanje prodaje stečene imovine, o čemu obavještava dužnika i treće lice (ako nijesu isto lice). Prvo oglašavanje za prodaju vrši se po početnoj cijeni koju je utvrdio nadležni procjenjivač prilikom zaključenja Ugovora o fiduciji.

Napomena: Sam postupak prodaje nepokretnosti nije uređen Zakonom o svojinsko-pravnim odnosima niti podzakonskim aktima. Sudska prodaja nepokretnosti je uređena Zakonom o izvršnom postupku. Banke u postupku prodaje postupaju po analogiji. Zakon samo obavezuje da se precizira rok dospijeća obezbjeđenog potraživanja, kao i da procjenu vrijednosti nepokretnosti vrši Uprava, pri čemu je procijenjena vrijednost početna cijena kod prvog oglašavanja, kao i da za slučaj da se potraživanje ne namiri prodajom nepokretnosti, povjerilac ima pravo naplate ukupnog potraživanja iz druge imovine dužnika. Ukoliko kupoprodajna cijena bude veća od iznosa glavnog duga sa kamatama, troškovima oglašavanja i drugim troškovima prodaje, Banka je dužna u roku od 8 dana vratiti razliku između kupoprodajne cijene i ukupnog duga, na račun dužnika/trećeg lica.

Najavljeno je da će Vlada Crne Gore svojom uredbom bliže definisati postupak prodaje.

b) zahtjev za upis obavještenja o početku namirenja potraživanja obezbijedjenog Ugovorom o hipoteci, po zakonom propisanim postupku.

Nakon pravosnažnog rješenja o upisu obavještenja o početku namirenja potraživanja, u zakonskim rokovima vrši oglašavanje postojeće stečene imovine, o čemu obavještava dužnika i treće lice (ako

nijesu isto lice). Prvo oglašavanje za prodaju vrši se po početnoj cijeni koju je utvrdio ovlašćeni procjenjivač.

Napomena: Sam postupak prodaje nepokretnosti nije uređen zakonom o svojinsko-pravnim odnosima niti podzakonskim aktima. Sudska prodaja nepokretnosti koja je predmet Ugovora o hipoteci, je uređena zakonom o izvršnom postupku. Banke u postupku prodaje vansudskim putem postupaju po analogiji. Zakon samo obavezuje da Ugovorom mora biti definisan rok dospijeća i maksimalan iznos duga koji se obezbjeđuje.

Najavljeno je da će Vlada Crne Gore svojom uredbom bliže definisati postupak prodaje.

Kod aktiviranja ugovora o zalozi, Banka (zalagoprimac) je dužna da preporučenim pismom obavijesti dužnika i zalagodavca, kad to nije isto lice, o namjeri da svoje dospjelo potraživanje namiri iz vrijednosti založene stvari. U slučaju da potraživanje ne bude namireno o dospelosti, Banka može zahtijevati od suda odluku da se stvar proda na javnoj prodaji ili po tekućoj cijeni, kad stvar ima berzansku ili tržišnu cijenu.

Ako bi troškovi javne prodaje bili nesrazmjerno veliki prema vrijednosti založene stvari, sud može odlučiti da povjerilac (Banka) proda stvar po cijeni utvrđenoj procjenom stručnjaka ili da je, ako hoće, zadrži za sebe po toj cijeni.

Banka može pristupiti i vansudskoj prodaji založene stvari po isteku roka od 30 dana od dostavljanja obavještenja o početku namirenja. Dužnik može punovažno ispuniti dug u bilo koje vrijeme prije prodaje založene stvari zbog čega se zahtjeva od Sektora za komercijalne poslove aktivno učešće u komunikaciji sa dužnicima za koje je dosjee preuzela Služba za pravne i kadrovske poslove.

VRSTE PRIHVATLJIVIH KOLATERALA – KATALOG KOLATERALA

Ovim katalogom se definišu standardni instrumenti obezbjeđenja naplate potraživanja Banke i utvrđuje vrijednost kolaterala.

POJAM	DEFINICIJA
Založno pravo	Založno pravo je stvarno pravo na tuđoj stvari na osnovu kojeg povjerilac može naplatiti svoje potraživanje iz vrijednosti založene stvari (nepokretnosti, pokretne stvari i prava) prije ostalih povjerilaca (običnih i onih koji su kasnije stekli založno pravo na toj stvari).
Hipoteka	Založno pravo na nepokretnoj stvari na osnovu koga hipotekarni povjerilac može naplatiti svoje potraživanje iz vrijednosti opterećene nepokretnosti (ako dužnik ne ispuni obavezu o dospelosti) prije docnijih hipotekarnih povjerilaca i prije svih običnih povjerilaca. Hipoteka nastaje upisom u Katastar nepokretnosti (evidentira se u Listu nepokretnosti).
Fiducijarno vlasništvo	Privremeni prenos prava svojine na nepokretnostima ili pokretnim stvarima radi obezbjeđenja naplate potraživanja povjerioca, a koje se stiče: <ol style="list-style-type: none"> 1. za nekretnine uknjižbom u zemljišne knjige (teret se knjiži u Listu nepokretnosti); 2. za pokretne stvari – upisom u javni registar koji se vodi kod specijalizovane agencije.
Solidarno jemstvo	Vrsta jemstva kod kojeg jemac (fizičko ili pravno lice) odgovara povjeriocu kao glavni dužnik za ispunjenje potraživanja, a povjerilac na osnovu njega

(jemac platak)	može zahtijevati ispunjenje potraživanja bilo od glavnog dužnika, bilo od jemca ili od obojice u isto vrijeme.
Cesija	Ugovoreni prenos potraživanja sa povjerioca na treće lice po osnovu koga povjerilac (cedent), ugovorom zaključenim sa trećim licem (cesionarem), prenosi na njega svoje potraživanje koje ima prema dužniku (cesusu). Treće lice (cesionar) postaje novi povjerilac na mjesto cedenta koji to prestaje da bude. Za prenos potraživanja nije potreban pristanak dužnika, ali je ustupilac dužan obavijestiti dužnika o izvršenom ustupanju. Prenosom potraživanja sa povjerioca na treće lice prenose se i sporedna prava (npr. hipoteka, zaloga, pravo iz ugovora sa jemcem, prava na kamatu, ugovornu kaznu i sl.)
Asignacija	Asignacijom jedno lice, uputilac (asignant), ovlašćuje drugo lice, upućenika (asignat) da za njegov račun izvrši obavezu određenom trećem licu, primaocu uputa (asignatar), a ovoga ovlašćuje da to izvršenje primi u svoje ime. Upućenik mora izjaviti da prihvata uput.
Preuzimanje duga	Ugovorni prenos duga sa dužnika na treće lice uz pristanak povjerioca.
Pristup dugu	Ugovorom između povjerioca i trećeg lica, kojim se treće lice obavezuje povjeriocu da će ispuniti njegovo potraživanje od dužnika. Treća osoba kao pristupatelj, stupa u obavezu pored dužnika. Za pristupanje dugu ne traži se saglasnost dužnika jer se njegov položaj time ne pogoršava.
Akcije	Hartije od vrijednosti koje emituje akcionarsko društvo, a koje njenom imaću daju vlasnička i upravljačka prava u tom akcionarskom društvu.
Trezorski zapisi	Kratkoročni vrijednosni papiri koje izdaje Ministarstvo finansija CG, na određeni iznos, uz određene kamate i rok dospjeća.
Blagajnički zapisi	Kratkoročni vrijednosni papiri koje izdaje Centrala Banka Crne Gore ili neka druga banka, na određeni iznos, uz određene kamate i rok dospjeća.
Obveznice (državne ili korporativne)	Dugoročne hartije od vrijednosti koje izdaje Ministarstvo finansija CG ili određeno preduzeće, na određeni iznos, uz određene kamate i rok dospjeća.
Državno jemstvo	Država solidarno jemči za dug dužnika, tako da prema njoj povjerilac ima ista prava kao i prema dužniku.
Bankarska garancija	Bankarskom garancijom banka izdavalac se obavezuje prema korisniku garancije da će mu u slučaju da treće lice ne ispuni obavezu, o dospelosti izmiriti obavezu ako budu ispunjeni uslovi navedeni u garanciji.
Depozit	Deponent na bazi ugovora o depozitu kod banke namjenski zalaže određeni novčani iznos koji služi kao obezbjeđenje naplate potraživanja po određenom plasmanu banke.
Osiguranje kredita	Vrsta obezbjeđenja kod kojeg banka određene kredite osigurava kod osiguravajućeg društva sa kojim ima sklopljen ugovor o osiguranju, a pri čemu je osiguravatelj dužan banci platiti osigurana dospjela a nenaplaćena potraživanja, u momentu kada nastane osigurani slučaj i

	kada se ispune ugovoreni uslovi.
Obezbjedjenje polisom životnog osiguranja (likvidna vrijednost)	Vrsta obezbjeđenja gdje se zalaže polisa životnog osiguranja određene osobe i vinkulira u korist banke. Vrijednost koja se uzima je likvidna vrijednost polise, odnosno vrijednost koja bi se dobila ukoliko nastupi osigurani slučaj.
Mjenica	Pismena izjava sa hartije od vrijednosti kojom se njen izdavalac bezuslovno obavezuje da će isplatiti određenu sumu novca ili će to po njegovom nalogu učiniti određeno treće lice označenom korisniku ili licu po njegovoj naredbi i to u određeno vrijeme i na određenom mjestu.
Sopstvena mjenica	Hartija od vrijednosti kojom se sam njen izdavalac (trasant) bezuslovno obavezuje da će u određeno vrijeme i na određenom mjestu isplatiti označenu sumu novca licu imenovanom u mjenici ili po njegovoj naredbi. Za razliku od trasirane mjenice postoji samo izdavalac koji u sebi objedinjava ulogu trasanta i trasata.
Trasirana mjenica	Hartija od vrijednosti kod koje njen izdavalac (trasant) daje nalog drugom licu (trasatu) da u vrijeme njene dospelosti isplati trećem licu (remitentu) ili licu po naredbi trećeg lica, označenu novčanu sumu u mjenici (tzv. vučena mjenica), obavezujući se i samo da je isplati ako to ne učini lice kome je nalog upućen.
Trasirana sopstvena mjenica	Hartija od vrijednosti kod koje izdavalac (trasant) sam sebe određuje kao isplatioca mjenice (trasata).
Avalirana mjenica	Mjениčno jemstvo koje daje fizičko ili pravno lice da će cijela mjenična suma ili jedan njen dio biti isplaćen, a daje se potpisom avaliste na licu mjenice uz riječi “per aval” ili “kao jemac”.
Blanko mjenica	Isprava koja u momentu izdavanja voljom samog izdavaoca nema sve bitne mjenične elemente, a daje se imaocu mjenice sa ovlašćenjem da je kasnije popuni saglasno posebnom sporazumu.
Mjениčno ovlašćenje	Mjениčno ovlašćenje daje izdavaoc mjenice povjeriocu da je može ponuditi u skladu sa odredbama pravnog posla koji je bio osnov za njeno izdavanje.
Administrativna zabrana	Pismena isprava kojom se poslodavac dužnika obavezuje da će dio zarade dužnika, uplatiti na račun povjerioca u iznosu dospjele obaveze koja se definiše dokumentom u određenom mjesečnom iznosu i na određeni rok.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom definisani su prvoklasni i adekvatni kolaterali

Prvoklasni kolateral

Prvoklasnim kolateralom smatraju se:

- 1) novčani depozit kod banke, ukoliko je ugovoreno da služi kao obezbjeđenje za određena potraživanja banke, da rok njegovog dospijeca nije kraći od roka dospijeca potraživanja i da jedino banka može njime raspolagati;
- 2) zaloga na zlatu;

- 3) dužničke hartije od vrijednosti, kao i garancije, kontragarancije, drugi oblici jemstva i drugi slični instrumenti nematerijalne kreditne zaštite, čiji su izdavaoci centralne vlade i centralne banke kojima se u skladu sa odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banaka dodjeljuje ponder kreditnog rizika 0%;
- 4) dužničke hartije od vrijednosti, kao i garancije, kontragarancije, drugi oblici jemstva i drugi slični instrumenti nematerijalne kreditne zaštite, čiji su izdavaoci jedinice regionalne i lokalne samouprave kojima se u skladu sa odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banaka dodjeljuje ponder kreditnog rizika 0%;
- 5) dužničke hartije od vrijednosti, kao i garancije, kontragarancije, drugi oblici jemstva i drugi slični instrumenti nematerijalne kreditne zaštite čiji su izdavaoci javna državna tijela kojima se u skladu sa odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banaka dodjeljuje ponder kreditnog rizika 0%;
- 6) dužničke hartije od vrijednosti, kao i garancije, kontragarancije, drugi oblici jemstva i drugi slični instrumenti nematerijalne kreditne zaštite čiji su izdavaoci međunarodne razvojne banke i međunarodne organizacije kojima se u skladu sa odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banaka dodjeljuje ponder kreditnog rizika 0%;
- 7) dužničke hartije od vrijednosti, kao i garancije, kontragarancije, drugi oblici jemstva i drugi slični instrumenti nematerijalne kreditne zaštite čiji je izdavalac član bankarske grupe kojoj pripada banka koja je primalac kolaterala (nadređena banka u grupi, njoj podređena banka i banka koja je podređena banci koja je primalac kolaterala), ukoliko podliježu superviziji na konsolidovanoj osnovi kojoj podliježe ta banka, u skladu sa propisima koji se primjenjuju u Evropskoj uniji, ili ekvivalentnim standardima supervizije na konsolidovanoj osnovi koji se primjenjuju u trećoj zemlji;
- 8) dužničke hartije od vrijednosti, kao i garancije, kontragarancije, drugi oblici jemstva i drugi slični instrumenti nematerijalne kreditne zaštite čiji su izdavaoci banke kojima u skladu sa odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banke odgovara stepen kreditnog kvaliteta 3 ili bolji;
- 9) dužničke hartije od vrijednosti, kao i garancije, kontragarancije, drugi oblici jemstva i drugi slični instrumenti nematerijalne kreditne zaštite čiji su izdavaoci banke koje kontroliše Centralna banka.

Adekvatni kolateral

Adekvatnim kolateralom smatraju se:

1) hipoteka ili fiducija na nepokretnosti, ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:

- banka je usvojila i primjenjuje interni akt kojim su utvrđene vrste nepokretnosti koje se prihvataju kao kolateral u postupku odobravanja kredita i drugih izloženosti,
- hipoteka ili fiducija na nepokretnosti omogućava banci ostvarivanje prava utvrđenih ugovorom, u pravnom sistemu u okviru kojeg se vrši ostvarivanje tih prava,
- ispunjeni su svi pravni preduslovi za zasnivanje hipoteke ili prenos fiducijarnog prava svojine na nepokretnosti i izvršen je odgovarajući upis tereta u zemljišne ili druge knjige,
- pravni postupci za realizaciju hipoteke, odnosno fiducije, omogućavaju namirenje potraživanja iz nepokretnosti u razumnom roku,
- banka provjerava vrijednost nepokretnosti, korišćenjem statističkih i drugih metoda najmanje jednom godišnje, a u slučaju kada su tržišni uslovi podložni značajnijim promjenama, banka vrši provjeru i češće,
- ako na osnovu provjere vrijednosti nepokretnosti utvrdi da je došlo ili da bi moglo doći do značajnog smanjenja vrijednosti nepokretnosti u odnosu na uobičajene tržišne cijene, banka vrši ponovnu procjenu vrijednosti nepokretnosti,
- za pojedinačnu izloženost koja predstavlja 5% ili više sopstvenih sredstava banke, ili prelazi iznos od 300.000 EUR (uzima se kao mjerilo jedan od ova dva iznosa koji je manji), vrši se nezavisna procjena vrijednosti nepokretnosti i to minimalno svake tri godine,
- banka je usvojila i sprovodi procedure koje sadrže odredbe na osnovu kojih se prati i utvrđuje da li je nepokretnost koja služi kao kolateral adekvatno osigurana za slučaj nastupanja štetnih događaja;

2) zaloga na pokretnim stvarima, ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:

- banka je usvojila i primjenjuje interni akt kojim su utvrđene vrste pokretnih stvari koje se prihvataju kao kolateral u postupku odobravanja kredita i drugih izloženosti, vodeći računa da se kao kolateral ne prihvataju nepodobne pokretne stvari (roba podložna kvarenju, stvari koje imaju utvrđen rok upotrebe koji je kraći od perioda trajanja kredita i sl.);
- zaloga na pokretnoj stvari omogućava banci ostvarivanje prava utvrđenih ugovorom, u pravnom sistemu u okviru kojeg se vrši ostvarivanje tih prava,

- ispunjeni su svi pravni preduslovi za zasnivanje založnog prava i izvršeno je odgovarajuće evidentiranje založnog prava kod nadležnog organa;
  - postoji likvidno tržište koje omogućava brzu realizaciju zaloge,
  - tržišna vrijednost založene stvari je poznata,
  - ugovor o zalozi omogućava namirenje potraživanja iz založene stvari u razumnom roku;
  - postoji pravo prvenstva u redosljedu naplate iz založene stvari u odnosu na ostale povjerioce,
  - banka provjerava najmanje jedanput godišnje vrijednost založene stvari, a u slučaju znatnijih promjena cijena na tržištu i češće;
- 3) dužničke hartije od vrijednosti institucija za koje ne postoji kreditni rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:
- hartija se kotira na priznatoj berzi;
  - hartija se smatra nadređenim potraživanjem;
  - sve ostale emisije hartija od vrijednosti istog ranga institucije emitenta imaju kreditni rejting priznate eksterne institucije koji odgovara trećem stepenu kreditnog kvaliteta, prema pravilima za ponderisanje izloženosti prema institucijama ili pravilima za ponderisanje kratkoročnih izloženosti;
  - hartija se lako realizuje na tržištu;
- 4) vlasničke hartije od vrijednosti i konvertibilne obveznice koje su uključene u glavni berzanski indeks;
- 5) kreditni derivati za koje su ispunjeni uslovi za priznavanje materijalne kreditne zaštite propisani odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banaka;
- 6) polise životnog osiguranja za koje su ispunjeni uslovi za priznavanje kao instrumenta materijalne kreditne zaštite, propisani odlukom kojom se uređuje adekvatnost kapitala banaka.